

ГРУПА 1. ТЕРИТОРІЯ

«Повість минулих літ»

У рік 6390 [882]. Вирушив у похід Олег, взявши з собою багато воїнів: варягів, чудь, слов'ян, мерю, весь, кривичів, [...]. І прийшли до гір кийвських, і довідався Олег, що княжать тут Аскольд і Дір. Сховав він одних воїнів у човнах, а інших позаду, а сам пішов до гір, несучи дитину Ігоря. [...], і послав до Аскольда і Діра, кажучи їм, що, мовляв, «Ми, купці, йдемо до греків від Олега і од Ігоря-княжича. Прийдіть до нас, до родичів своїх». Коли Аскольд і Дір прийшли, всі воїни, які поховалися, вискочили з човнів, і сказав Олег Аскольду й Діру: «Не князі ви і не княжого роду, але я княжого роду», а коли винесли Ігоря, додав: «Ось він син Рюрика». І вбили Аскольда і Діра, віднесли на гору і поховали: Аскольда — на горі, яка називається нині Угорське [...]; на тій могилі [стоїть церква] Святого Миколая; а Дірова могила — за церквою Святої Ірини. І сів Олег княжити в Києві, і мовив Олег: «Хай буде се мати городам руським». І були у нього варяги, і слов'яни, і інші, що прозвалися Руссю. [...]

У рік 6391 [883]. Почав Олег воювати проти деревлян і, примучивши їх, став із них данину брати по чорній куніці.

У рік 6392 [884]. Пішов Олег на сіверян, і побідив сіверян, і наклав на них данину легку. І не велів він їм хозарам данину давати, сказавши: «Я їм противник, і вам нічого давати».

У рік 6393 [885]. Послав Олег [послів] до радимичів, питаючи: «Кому ви данину даєте?». Вони ж сказали: «Хозарам». І мовив їм Олег: «Не давайте хозарам, а мені давайте». І дали вони Олегові по шелягу (срібна чи золота монета), як ото й хозарам давали.

Літопис руський / за інат. списком пер. Л. Махновець; [відп. ред. О. В. Мишанич]. – Київ: Дніпро, 1989. – XIV, 590, [1] с., [3] арк. іл. (Електронний ресурс: <http://litopys.org.ua/litop/lit02.htm>)

Завдання для роботи у групі:

1. Знайдіть та випишіть хто і коли об'єднав слов'янські племена навколо одного міста.
2. Яке місто стало центром (столицею) об'єднаного державного утворення?

ГРУПА 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Усі підкорені Києвом племена платили данину. Головною формою данини було *полюддя*. Розмір данини точно не було визначено, що призводило до постійних зловживань. Полюддя було головним засобом існування князя і дружини. Зібране майно князі через купців перепродували у Візантії та інших країнах. Це давало їм можливість придбати для себе дороге іноземне озброєння, гарних коней, одяг і обладунки.

«Повість минулих літ»

І пішла Ольга по Деревлянській землі з сином своїм і з дружиною своєю, встановлюючи устави і уроки¹. І [донині] є становища її і ловища її.

І прийшла вона в город свій Київ із сином своїм Святославом. І, пробувши один рік,

У РІК 6455 [947], пішла Ольга до Новгороду. І встановила вона по [ріці] Мсті погости² і данину, і по [ріці] Лузі погости, і данину, і оброки³. І ловища її є по всій землі, і знаки⁴ [її], і міся⁵, і погости, і сани її стоять у Пскові й до сьогодні. І по Дніпру [є] перевісища [її], і по Десні, і єсть село її Ольжичі й до сьогодні.

Установивши порядок, повернулася вона до сина свого в Київ і перебувала [тут] із ним у любові.

¹ *Устави і уроки* — різні, встановлені княжою владою, данини, податі і повинності.

² *Погост* — адміністративно-господарський осередок, де княжі люди здійснювали князівські розпорядження, чинили суд, громадили данину та ін.

³ *Оброк* (пізніше — чинш) — різновид феодалських поборів у натуральній формі (продуктами); згодом оброк стягували грошми.

⁴ В Іп. і Хл. «знамення»; це — знаки-тавра княжої і боярської власності на землю, ловища та ін., зроблені на деревах, стовпах, каменях тощо.

⁵ В Іп., Хл. і Лавр. «міста»; очевидно, йдеться про земельні угіддя.

Літопис руський / за іпат. списком пер. Л. Махновець; [відп. ред. О. В. Мишанич]. — Київ: Дніпро, 1989. — XIV, 590, [1] с., [3] арк. іл. (Електронний ресурс: <http://litopys.org.ua/litop/lit04.htm>)

Завдання для роботи у групі:

1. Прочитайте текст. Знайдіть як змінювалась податкова система.
2. Хто та коли сформував податкову систему у Русі-Україні? Випишіть цю інформацію.

ГРУПА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА

Київський князь Володимир Святославич (Володимир Великий), безперечно, є знаковою постаттю в українській історії. За час свого правління він зміцнив державу, провів значні реформи та охрестив Русь, що зумовило подальший вектор розвитку держави як частини Християнського світу.

З князем Володимиром Великим в українській історії пов'язано карбування перших монет Київської Русі. Це срібні (срібники, срібляники) та золоті (златники) монети. Князівська грошова реформа пов'язана зі змінами в суспільстві, що відбулись після прийняття християнства державною релігією. Срібники карбувались за зразком візантійської срібної монети міліарія: відомо чотири типи срібників. На срібниках першого типу на аверсі було зображено князя Володимира з атрибутами царської влади, а ліворуч від князя зображено родовий знак — тризуб, на реверсі монети розташовано зображення Христа. Легенда монети — «Владимир, а се его серебро».

Златник князя Володимира також наслідував візантійську золоту монету солід. Як і срібник, златник мав зображення князя з тризубом зліва на аверсі та зображенням Христа на реверсі. На першому типі цих монет легенда — «Владимир, а се его злато».

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. Яковенко. – Київ: Генеза, 1997. – 380 с. (Електронний ресерс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Natalia/Narys_istorii_Ukrainy_z_naidavnishykh_chasiv_d_o_kintsia_XVIII_st.pdf?)

Завдання для роботи у групі:

1. Прочитайте текст. Знайдіть та выпишіть хто першим на території Русі-України почав карбувати гроші.
2. Які види карбованих грошей існували у X – на поч. XI ст. в Русі-Україні?

ГРУПА 4. ЗАКОНОДАВЧА СИСТЕМА

Налагодження внутрішнього життя було неможливе без упорядкування законодавства. За Ярослава уклали перший писаний збірник руських законів, відомий під назвою Руська Правда.

Регулювання конфліктів між вільними, рівноправними мужами здійснювалося в родоплемінному суспільстві виходячи з усного Закону, який тлумачили жерці. З розвитком ранньодержавних відносин цей Закон став першим джерелом для норм писаного права; останнє серед германських народів Західної Європи позначалося латинською назвою Лех [досл. закон, у традиційному перекладі – правда], а серед слов'ян – словом Правда. Згідно з Новгородським літописом, Ярослав, утвердившись після смерті батька і боротьби з братом Святополком на київському престолі, відправив додому загін новгородців, на який спирався, здобуваючи Київ, зі словами: “По се грамоте ходите, якоже списах вамы, такоже держите”. Далі в літописі під заголовком А се есть правда руская вміщений текст так званої Правди Ярослава з 18 статей, яка визначала способи покарання різноманітних злочинів проти особи – від кровної помсти за вбивство до штрафів за обиду. Ще за життя Ярослава Мудрого (вірогідно, після 1036 р.) згадані статті були доповнені двома княжими уставами про нормування збору судових штрафів за обиду та крадіжки.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. Яковенко. – Київ: Генеза, 1997. – 380 с. (Електронний ресерс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Natalia/Narys_istorii_Ukrainy_z_naidavnishykh_chasiv_d_o_kintsia_XVIII_st.pdf?)

Завдання для роботи у групі:

1. Прочитайте текст та выпишіть хто і коли запровадив перші писані закони у Русі-Україні.
2. Яку назву мав цей закон?

ГРУПА 5. РЕЛІГІЯ

У РІК 6488 [980]. І став княжити Володимир у Києві один. І поставив він кумири на пагорбі, поза двором теремним: Перуна дерев'яного, — а голова його [була] срібна, а вус — золотий, — і Хорса, і Дажбога, і Стрибога, і Сімаргла, і Мокош. І приносили їм [люди] жертви, називаючи їх богами, і приводили синів своїх і жертвували [їх цим] бісам, і оскверняли землю требами своїми. І осквернилася жертвами їхніми земля Руськая і пагорб той.[...]

У РІК 6496 [988] [...] А за божим приреченням в сей час розболівся Володимир очима. І не бачив він нічого, і тужив вельми, і не догадувався, що зробити. І послала до нього цесариця [посла], кажучи: «Якщо ти хочеш болісті сеї позбутися, то відразу охрестись. Якщо ж ні,— то не позбудешся сього». І, це почувши, Володимир сказав: «Якщо буде се правда,— воістину велик бог християнський». І повелів він охрестити себе.

І тоді єпископ корсунський з попами цесарициними, огласивши його, охрестили Володимира. І коли возложив [єпископ] руку на нього — він зразу прозрів. Як побачив Володимир це раптове зцілення, він прославив бога, сказавши: «Тепер узнав я бога істинного». А коли побачила це дружина його,— многи охрестилися. [...]

І коли [Володимир] прибув, повелів він поскидати кумирів — тих порубати, а других вогню оддати. Перуна ж повелів він прив'язати коневі до хвоста і волочити з Гори по Боричевому [узвозу] на ручай, і дванадцятьох мужів приставив бити [його] палицями. І це [діяли йому] не яко древу, що відчуває, а на знеславлення біса. Коли спокушав він сим образом людей — хай одплату прийме від людей! «Велик ти єси, господи, дивні діла твої!». Учора шанований людьми, а сьогодні знеславлений! [...]

Потім же Володимир послав посланців своїх по всьому городу, говорячи: «Якщо не з'явиться хто завтра на ріці — багатий, чи убогий, чи старець, чи раб,— то мені той противником буде». І, це почувши, люди з радістю йшли, радуючись, і говорили: «Якби се не добре було, князь і бояри сього б не прийняли». А назавтра вийшов Володимир з попами цесарициними і корсунськими на Дніпро. І зійшлося людей без ліку, і влізли вони у воду, і стояли — ті до шиї, а другі — до грудей. Діти ж [не відходили] од берега, і а інші немовлят держали. Дорослі ж бродили [у воді], а попи, стоячи, молитви творили.

Літопис руський / за іпат. списком пер. Л. Махновець; [відп. ред. О. В. Мишанич]. — Київ: Дніпро, 1989. — XIV, 590, [1] с., [3] арк. іл. (Електронний ресурс: <http://litopys.org.ua/litop/lit05.htm>)

Завдання для роботи у групі:

1. Прочитайте текст та выпишіть хто і коли на території Русі-України провів релігійну реформу та запровадив єдину державну релігію.
2. Яким чином ця реформа вплинула на формування держави?